

Heimans en Thijsse

Nieuwsbrief

Mededelingenblad van de Heimans en Thijsse Stichting

nummer 42 juni 2012

Redactie Lydia Haafkens en Eddy van der Maarel

De Jaarvergadering van de Heimans en Thijsse Stichting op 18 februari 2012

Zoals gebruikelijk bestond de jaarvergadering niet alleen uit de vergadering van het algemeen bestuur, maar ook uit enkele programmapunten voor de donateurs: de boekenmarkt en een voordracht met discussie over een actueel onderwerp.

De dag begon met de boekenmarkt van de exemplaren uit de verzameling van de Stichting, die overcomplete zijn en door donateurs en anderen mogen worden meegenomen opdat ze toch ergens een zinvolle plek kunnen krijgen. Deze combinatie werkte weer uitstekend en er was een prima opkomst.

Na de lunch vond de vergadering van het algemeen bestuur van de Stichting plaats. We kunnen terugkijken op een vergadering die zowel plezierig als zinvol was. Belangrijkste onderwerp was het nieuwe strategisch plan dat het dagelijks bestuur had opgesteld en dat nu aan het algemeen bestuur ter discussie werd voorgelegd. Een belangrijk moment, omdat het concept-plan een belangrijke uitbreiding van de doelstellingen van de Stichting behelsde. Er vond een intensieve, echt inhoudelijke discussie plaats waarbij ook een aantal kritische noten werden gekraakt. Het was vanzelfsprekend dat we ons huidige werk met vereende krachten zullen voortzetten, teneinde het fysieke erfgoed van Heimans en Thijsse en andere vooraanstaande Nederlandse natuurbeschermers zo goed mogelijk veilig te stellen. Daarnaast bleek dat het algemeen bestuur zich ook gezamenlijk wil inzetten om het gedachtengoed van Heimans en Thijsse verder uit te dragen om zo de fakkel, ook in deze tijden waarin de natuurbescherming zwaar onder druk ligt, brandende te houden.

Wel werd toegevoegd dat het belangrijk is om in het strategisch plan veel meer de nadruk te leggen op de idealen van Heimans en Thijsse, zowel op het terrein van de natuurbescherming als dat van de natuureducatie. Vanuit de vrijwilligers kwam de belangrijke opmerking, dat men het gevoel had dat het dagelijks bestuur wel op erg grote afstand opereerde van de vrijwilligers die elke vrijdag hard werken om de collecties te archiveren. We hebben als dagelijks bestuur ons deze opmerking zeer ter harte genomen en tijdens de vergadering werd afgesproken dat het dagelijks bestuur regelmatig overleg zal plegen met de mensen die dit belangrijke werk doen. In ieder geval zal binnenkort een kleine delegatie van het dagelijks bestuur met de vrijwilligers komen praten om van gedachten te wisselen over het nieuwe collectiebeleid, zoals dat is voorgesteld in het strategisch plan. Het dagelijks bestuur hecht er aan zijn grote waardering uit te spreken voor de geweldige hoeveelheid werk die de vrijwilligers met veel inzet verzetten om de collecties veilig te stellen. Er zijn nog veel andere opmerkingen gemaakt die in de definitieve versie van het strategisch plan verwerkt zullen worden. De definitieve versie zal dan op onze website worden geplaatst. Graag wil ik alle deelnemers van harte bedanken voor hun bijdrage aan de discussie over deze nieuwe stap in de geschiedenis van onze Stichting.

Vervolgens hield Marjolein Kloek, kernlid bij Panorama Natuur, een lezing over de visie van deze groep op de toekomst van de natuur en het natuurbeleid in Nederland. Marjolein, PhD student aan de Wageningen Universiteit, vertelde op inspirerende wijze hoe een groep jonge onderzoekers en beleidsmedewerkers pleiten voor een meer persoonlijke binding met de natuur, een benadering die nauwelijks prioriteit heeft binnen het huidige natuurbeleid. Er volgde een levendige discussie, waarin vooral naar voren kwam dat de Stichting zich sterk kan maken in het steunen en ontwikkelen van nieuwe activiteiten, waarbij nog eens waardering werd uitgesproken voor het project met jongeren waar Thomas van Slobbe, in december op het symposium in Artis, over sprak. Het dagelijks bestuur bezint zich op een nieuwe serie artikelen in de Nieuwsbrief over vernieuwende initiatieven en projecten. Bij elkaar was deze dag een zeer geslaagde ontmoeting van veel mensen die zich voor het werk van de Stichting inzetten. Het was ook het moment waarop we besloten hebben om met vereende krachten ons huidige werk voort te zetten, maar ook om een belangrijke, nieuwe uitdaging aan te gaan.

Frank Berendse, voorzitter

Documentatie van

- natuurbeleving
- natuurstudie
- natuurbehoud
- natuureducatie

De Heimans en Thijssse Prijs

In 2012 zal geen Heimans en Thijssse Prijs worden toegekend. Het bestuur van de Heimans en Thijssse Stichting heeft zich bezonnen op de voorwaarden van toekenning en op de uitreiking van de prijs. In 2007 legde het bestuur de criteria voor de toekenning van de prijs vast. Daarnaast kwam er een nominatieformulier om te bevorderen dat voordrachten goed omschreven en beter vergelijkbaar zouden zijn. Dit jaar nam het bestuur een reglement aan voor de Heimans en Thijssse Prijs. Het doel van dit reglement is vast te leggen waarvoor de prijs wordt toegekend en om het hele proces van voordrachten, beoordeling en toekenning inzichtelijk en transparant te maken.

De prijs is een erkenning van het werk van personen, groepen van personen of organisaties die een bijdrage aan de samenleving hebben geleverd in de geest van Eli Heimans en Jac. P. Thijssse.

Dat werk heeft een of meer van de volgende kenmerken:

- Het heeft een duidelijke uitstraling
- Het is grensverleggend of baanbrekend
- Het richt zich op nieuwe doelgroepen/publieken
- Het heeft een lange geldigheidswaarde en is duurzaam
- Het is vernieuwend.

Iedereen kan een voordracht voor toekenning van de Prijs indienen bij het bestuur van de Stichting. Daarom maken we in brede kring bekend dat het mogelijk is om kandidaten voor te dragen, **vóór 1 september 2012**. Het dagelijks bestuur is belast met de beoordeling van de voordrachten, de selectie van de winnaar(s) en de toekenning van de prijs. Daarvoor kan een jury worden benoemd.

In het verleden was het gebruikelijk dat de prijsuitreiking plaats vond op een locatie, waar het werk van de winnaar bewonderd kon worden. In de toekomst kan de uitreiking van de prijs ook plaatsvinden in combinatie met een andere activiteit van de Stichting. Uiteraard overleggen we met de prijswinnaar wat het beste is.

Het Reglement van de Heimans en Thijssse Prijs en het nominatieformulier kunt u vinden op de website van de Heimans en Thijssse Stichting.

Maarten Smies, bestuurslid

Schenken of/en nalatenschappen ten behoeve van de Heimans en Thijssse Stichting

De Heimans en Thijssse Stichting is geheel afhankelijk van particuliere steun. De donateursbijdragen maken het mogelijk om een aantal vaste lasten zoals personeelskosten voor de coördinator, huisvestingskosten en de productie van de Nieuwsbrief, ten dele te voldoen. Er is echter méér nodig! Omdat onze Stichting beschikt over de ANBI verklaring, waarmee wij erkend zijn als een 'Algemeen Nut Beogende Instelling', zijn giften, schenkingen en/of nalatenschappen fiscaal aftrekbaar.

Als donateur heeft u grote betrokkenheid bij ons werk. Zou u willen overwegen om onze Stichting te steunen met een periodieke schenking en/of een plaats te geven in uw testament? Eenmalige schenkingen zijn natuurlijk ook van harte welkom. Uiteraard zijn wij graag bereid u hierover vrijblijvend nader te informeren.

Hugo Bunte, penningmeester
hugobunte@online.nl

Boekbespreking

Willem Groothuis, 2011. Honderd jaar Natura Docet: meester Bernink en zijn natuurhistorisch museum. Walburg Pers, Zutphen. ISBN 9789057307355. 286 pp. Prijs €24,50.

Lange tijd heb ik niet zo'n leuk en informatief boek in handen gehad als dat van Willem Groothuis over meester Bernink en Natura Docet. Het Twentse museum Natura Docet, het oudste regionale natuurmuseum van Nederland, viert dit jaar zijn honderdjarig bestaan. Over die eeuw valt heel wat te vertellen. Groothuis doet dit op smakelijke wijze in een fraai vormgegeven en rijk geïllustreerd boek.

Het begon allemaal met J.B. Bernink (1878-1954), een schoenmakerszoon die zich als jonge onderwijzer met overgave stortte op de bestudering van de natuur in en om zijn woonplaats Denekamp. De boekjes van E. Heimans en Jac.P. Thijssse en hun tijdschrift *De Levende Natuur* vormden daarbij een belangrijke bron van inspiratie. Bernink was een verwoed verzamelaar van naturalia. Alles wat hij vond nam hij mee naar huis, ook om het aan anderen te kunnen laten zien. Hij wilde jong en oud enthousiast maken voor de natuursport en had daarbij veel succes. Behalve talent als natuuronderzoeker bezat Bernink grote sociale vaardigheden. Hij legde gemakkelijk contact en wist steeds de juiste mensen te mobiliseren.

Met morele en financiële steun van Twentse industriëlen en van geleerden, zoals de Amsterdamse hoogleraar Hugo de Vries, kon hij een kleine tentoonstellingsruimte laten bouwen, als aanbouw aan zijn woonhuis. En zo vond in 1911 de opening plaats van Natura Docet (de natuur onderwijst). Het kleine museum trok al gauw veel publiek waardoor in Denekamp, een dorp waar vrijwel nooit een vreemdeling kwam, het toerisme aanzienlijk toenam.

Bernink was een kundig preparateur. Interessant is dat er binnen Natura Docet een financieel onafhankelijk preparateursbedrijf ontstond dat handel dreef in naturalia, waarmee extra inkomsten werden verkregen.

Niet als Heimans interesseerde Bernink zich niet alleen voor de flora en fauna maar ook voor stenen en mineralen. IJverig bestudeerde hij alle beschikbare literatuur en publiceerde vervolgens boeken en artikelen over zijn eigen waarnemingen en vondsten. Die vondsten, van hem en anderen, werden uiteraard ook tentoongesteld in het museum. Natura Docet barstte al snel uit zijn voegen en dus moest er worden uitgezien naar een grotere behuizing. In 1922 werd, opnieuw met aanzienlijke steun van gefortuneerde Twentse families, de nieuwbouw gerealiseerd aan de Oldenzaalsestraat, de huidige locatie.

Na deze vliegende start kende Natura Docet ook perioden waarin het minder goed ging en waarin zelfs getwijfeld werd aan het voortbestaan van het museum. Tijdens de oorlog werd het museum gevorderd door de Duitse bezetter. In de jaren van wederopbouw worstelde Natura Docet met financiële problemen, maar slaagde er steeds in het hoofd boven water te houden. Dankzij de steun van invloedrijke Twentenaren die de waarde van het museum inzagen, maar ook door regelmatig te vernieuwen.

Behalve Bernink worden in het boek tal van andere mensen voor het voetlicht geplaatst die betrokken waren bij Natura Docet. Zoals W.H. Dingeldein, de onderwijzer uit Denekamp die Bernink steeds trouw terzijde stond, Heleen Bernink die haar vader in 1955 opvolgde als directeur, prof. Thomas van der Hammen die als jongen al in Natura Docet kwam, en bekende Twentenaren als de families Blijdenstein,

Van Heek en Van Wulfften Palthe.

Vrijwel geen boek zonder fouten, dus zijn er ook in Honderd jaar Natura Docet wel enkele ongerechtigheden aan te wijzen. Bijvoorbeeld op p. 48 bij de vermelding van populaire ornithologische werken van Thijsse zijn enkele jaartallen onjuist. Een minpuntje is verder dat Groothuis vrij veel feiten en gebeurtenissen herhaalt. Het boek is waarschijnlijk in afzonderlijke hoofdstukken geschreven waardoor er nogal wat dubbelingen zijn opgetreden. Dat neemt niet weg dat ik het boek warm kan aanbevelen, zeker bij mensen die geïnteresseerd zijn in de wereld van Heimans en Thijsse. Voor hen is er nog als verrassing, op p. 68, een volgens mij niet eerder gepubliceerde foto van Bernink met Eli Heimans, uit 1913.

Marga Coesèl

Onlangs is dit boek uitgeroepen tot Overijssels Boek van het Jaar 2011 in de categorie non-fictie. Hier een foto van de gelukkige prijswinnaar Willem Groothuis met de gedeputeerde van de Provincie Overijssel, Mevrouw Hester May, tijdens de prijsuitreiking in Deventer (Foto Anne Hurenkamp.)

Boekbespreking

Tom Bade, Reinier Enzerink, Berend van Midden-dorp & Gerben Smid, 2010. Wild van de economie. Over de baten van bronst, burlen en andere beestachtige belevenissen. KNNV Uitgeverij, Zeist, i.s.m. Triple E Productions. ISBN 9789050113434. Paperback, 128 pp. Prijs €19,95.

Onze houding tegenover de natuur kent vele facetten. Thans wordt weer veel aandacht geschonken aan de beleving van de natuur. Ook komt het nut van de natuur weer naar voren. De eerste auteur schreef met O. van der Schroeff in 2002 een soortgelijk boekje over de baten van de Utrechtse Heuvelrug. Dat was een eye-opener, waarin de natuurfuncties van dit gebied en hun opbrengst in directe baten werden beschreven.

Dit nieuwe boekje over de economie van het wild is helaas een stuk minder. Er worden schattingen gemaakt van de baten van het kijken en luisteren naar wild. De methode volgt het Febo model (dat niet wordt toegelicht). Met dit model worden 'reële geldstromen in kaart gebracht', dus wat er aan natuur-

beleving wordt verdiend. Het nieuwe onderzoek is uitgevoerd in (en om) natuurgebieden met 'wilde dieren'. Dit zijn vooral de grote natuurreservaten op de Veluwe, met ree, wild zwijn, damhert, moeflon en edelhert (er wordt niet duidelijk gemaakt dat op het ree na alle soorten zijn ingevoerd). Hierna komen aan de orde de Waddenzee met de zeehonden, een duingebied op Schouwen met damherten, en gebieden met bevers en otters. Ten slotte komen ook de baten van de jacht aan bod. Het onderzoek op de Veluwe is het meest uitgebreid; hierbij werden zowel terreinbeheerders als recreanten en ondernemers betrokken.

De onderzochte gebieden zijn De Hoge Veluwe, de 'NW Veluwe', en van de Vereniging Natuurmonumenten de Veluwezoom en Planken Wambuis. Opgeteld is hun oppervlak 17.500 ha met jaarlijks 2.950.000 bezoekers. Voor een extrapolatie naar de hele Veluwe van ca. 100.000 ha werd simpelweg vermenigvuldigd met 100.000/17.500 om het fantastische aantal van >17 miljoen bezoekers te krijgen, alsof er overal wild rondloopt en men overal toegang heeft. Vervolgens wordt geschat dat door bezoekers €35 wordt uitgegeven aan 'buitensport uitrusting'. Via een kromme redenering zouden die ruim 13 miljoen euro aan 'economisch effect' in het laatje brengen. Wat niet of nauwelijks aan de orde komt is dat het veel bezoekers niet om het wild gaat maar om de vogels, het landschap, de stilte. Soortgelijke fantastische en misleidende berekeningen worden gepresenteerd over de baten bij 'aan de natuur gerelateerde' bedrijven, vooral de horeca.

De bijdrage over de kosten van de wildbeleving, vooral schade door aanrijdingen en landbouwschade, geschat op ruim 2 miljoen euro per jaar, lijkt realistisch, maar die worden gemaakt door andere 'bedrijven' dan die baat hebben bij het wild. Het beheer van natuurreservaten kost veel geld en daar zouden geen baten tegenover staan, behalve wat subsidies die, 'gezien alle regeltjes waaraan je moet voldoen soms meer kosten dan opleveren'. Ook dit is een vertekening van de werkelijkheid. Bijvoorbeeld, de Vereniging Natuurmonumenten meldt in het jaarverslag 2011 ruim 106 miljoen aan inkomsten, vooral via subsidies (ruim 40%), fondswerving (ruim 30%) en... meer dan 10% inkomsten terreinbeheer!

Ook in de verdere hoofdstukken komen aanvechtbare aannames en berekeningen voor. Zo wordt het aantal bezoekers van de Millingerwaard (700 ha), geschat op 1 miljoen, terwijl de website www.millingerwaard.info van 'tienduizenden' spreekt. Dat scheelt een factor 25. Wie gelooft dat er jaarlijks voor 23 miljoen wordt besteed door bezoekers?

Er spreekt wel een zeker enthousiasme uit dit boekje en er zitten aardige (hoewel weinig nieuwe) ideeën in. Maar de uitwerking is dit keer zwak en deels ronduit misleidend. Het is rijkelijk (bijna overdadig) geïllustreerd en daardoor nogal duur. Er worden nauwelijks bronnen vermeld en ook geen fotografen en vormgevers genoemd. Al met al doet dit boekje de zaak waar de auteurs zich voor inzetten geen goed.

Eddy van der Maarel

Een volledige versie van deze boekbespreking verschijnt op onze website.

Documentatie van

- natuurbeleving
- natuurstudie
- natuurbehoud
- natuureducatie

Wie Was....? nr. 22**T.C. Winkler**

Deze aflevering van de 'Wie Was' serie is gewijd aan een voorloper van Eli Heimans en Jac.P. Thijssse, en wel aan dr. Tiberius Cornelis Winkler, die leefde van (1822-1897).

Evenals beide onderwijzers spande Winkler zich in om jong en oud aan te zetten tot natuurstudie. Met evenveel enthousiasme en ijver, maar op geheel andere wijze. Tiberius Cornelis (roepnaam onbekend) werd in Leeuwarden geboren als zoon van een eenvoudige koopman. Door toedoen van zijn vader kon hij na de lagere school in de leer bij een graanhandelaar om in de handel zijn brood te verdienen. Maar de jonge, leergierige Winkler had andere aspiraties. Met hulp van woordenboeken en hier en daar wat steun leerde hij Frans, Duits en Engels, en later ook andere talen.

In 1850 vertrok hij, inmiddels getrouwd, met vrouw en kinderen naar Haarlem waar hij aan de klinische school een opleiding ging volgen tot chirurgijn. Na het behalen van zijn diploma werkte hij eerst enkele jaren in Nieuwediep, maar keerde daarna terug naar Haarlem. Daar werd hij een vaste bezoeker van de bibliotheek en de collecties van het Teylers Museum. Met zijn studies, die hij combineerde met zijn werk als huisarts, maakte hij bij de curator zoveel indruk dat hij gevraagd werd de fossielen- en mineralencollecties te beschrijven. In 1864, het jaar waarin hij in Groningen een eredoctoraat ontving, werd hij benoemd tot conservator van het geologisch en palaeontologisch kabinet van het Teylers Museum, een functie die hij tot zijn dood met grote toewijding zou vervullen.

Zijn eerste publicaties waren veelal vertalingen van Duitse, Franse en Engelse werken, zoals 'Dingen die niet iedereen weet, op bevattelijke wijze verklaard', een boekje vol nuttige en grappige feiten. De vertaling van Darwins 'Origin of species', die hij op verzoek van uitgever Kruseman maakte, was al in maart 1860, dus enkele maanden na de verschijning van het oorspronkelijke werk, gereed. Uit zijn inleiding blijkt dat Winkler overtuigd was van de wetenschappelijke betekenis van het boek, maar ook goed beseftte dat het aanleiding zou geven tot felle strijd.

Veel van de populair-wetenschappelijke werken die hij onder persoonlijke titel schreef, gaan over dier- en plantkunde. Winkler was een echte kamergeleerde, een man die thuis of in het museum geconserveerde planten en dieren

beschreef op basis van uiterlijke kenmerken en aan de hand van bestaande literatuur. Hij slaagde er aardig in om zijn kennis op aantrekkelijke en bevattelijke wijze over te brengen. Zijn werk vond gretig aftrek, maar de lezer van nu mist de plaatjes. Op enkele houtsneden na is zijn werk nauwelijks geïllustreerd. Iets wat in die tijd overigens algemeen gebruikelijk was. Een relatief gunstige uitzondering vormt zijn bekende 'Handboek voor den verzamelaar', uit 1880, dat wat meer (zwart-wit) plaatjes bevat. In dit boek, waarmee Winkler zich vooral richtte tot de 'jongelui', gaf hij praktische aanwijzingen voor het verzamelen van insecten, het aanleggen van een herbarium, het aanleggen van een eier- of schedelverzameling en het onderhouden van een aquarium.

Het idee om planten en dieren te bestuderen in hun natuurlijke omgeving was in de tijd van Winkler beslist ongewoon. Alleen zijn stad- en leeftijdgenoot, de amateurbotanicus Frederik van Eeden die net als hij regelmatig in het Album der Natuur publiceerde, riep op tot veldstudie, tot het bestuderen van levende individuen in bos en hei, weide en moeras. Pas door het optreden en werk van Heimans en Thijssse, die hun activiteiten begonnen omstreeks de tijd dat Winkler stierf, werd in Nederland de veldbiologie populair. De kennis over de Nederlandse flora en fauna, waarvoor Winkler mede de basis had gelegd, breidde zich daarna snel uit.

Marga Coesèl

Bronnen o.a.: D. Winkler & H.W. Heinsius (1898). Tiberius Cornelis Winkler. *Album der Natuur* 1898: 321-329. Nop Maas (1995). Verborgene bronnen-7. Kennis en kunst. (T.C. Winkler) *Spiegel Historiae* 30: 350-351, 366.

Met deze 22ste aflevering komt een eind aan de serie "Wie Was?" Niet omdat er geen kandidaten meer voor deze serie zijn, die zijn er genoeg!, maar omdat het na elf jaar goed is om weer eens met wat anders te beginnen.

Van de redactie

Wij danken Marga hartelijk voor haar boeiende essays over natuurhistorische voorgrondfiguren, die zij sinds 2000 zonder onderbreking in elk nummer van de Nieuwsbrief heeft gepubliceerd. Daarmee is "Wie Was?" de populairste rubriek van de Nieuwsbrief geworden.

Het bestuur heeft onze suggestie overgenomen om met een nieuwe serie over actuele onderwerpen te beginnen. We hopen dat die serie in het volgende nummer van start zal gaan!

De Heimans en Thijssse Stichting beheert een bibliotheek en een archief met materiaal over de ontwikkeling in het denken over en het omgaan met de natuur. Activiteiten op deze terreinen worden bevorderd door o.m. het toekennen van de Heimans en Thijssse Prijs.

Men kan donateur van de Stichting worden door €22,50 (studenten €10,00; instellingen minimaal €65,-) over te maken op postgiro 3831069 t.n.v.

Heimans en Thijssse Stichting, Amsterdam, onder vermelding van 'donatie'. Men ontvangt dan de Nieuwsbrief en uitnodigingen voor manifestaties.

Postadres

Postbus 20123
1000 HC Amsterdam

Website

www.heimansenthijsssestichting.nl

Secretariaat, Bibliotheek en Archief

Hugo de Vries-Centrum
Plantage Middenlaan 2c
1018 DD Amsterdam
tel. 020 6228115
Bibliotheek en archief zijn toegankelijk op vrijdag van 10.00 - 16.30 uur en op afspraak.

Dagelijks Bestuur

F. Berendse, voorzitter
tel. 0317 484973
frank.berendse@wur.nl
J.E. Oldenburger, secretaris
tel. 020 6208302
j.oldenburger@historischetuinen.nl
H. Bunte, penningmeester
tel. 020 6472297
hugobunte@online.nl
H. Kuyvenhoven, webmaster
tel. 030 6665261
herbert.rita@zonnet.nl
P.C. de Hullu
tel. 024 7410701
e.dehullu@science.ru.nl
F. Saris
tel. 024 7410411
frank.saris@sovon.nl
M.G. Schouten
tel. 030 6926376
m.schouten@staatsbosbeheer.nl
M. Smies, Heimans en Thijssse Steunfonds
tel. 070 3268365
maarten@smies.org

Collecties

R. van Hees
tel. 020 6228115
heimans-en-thijssse-st@planet.nl

Eindredactie Nieuwsbrief

E. van der Maarel
tel. 0561 430760
eddy.arteco@planet.nl

